

**ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН
МОЛОДІЖНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ «СІЧ», «ПЛАСТ» І «СОКІЛ»
У СФЕРІ ОСВІТИ Й СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ
УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ**

Проаналізовано процес становлення та діяльності молодіжних організацій «СІЧ», «ПЛАСТ», «СОКІЛ». Розкрито вклад цих товариств у сферу освіти та виховання української молоді. Увага приділяється цілям і видам діяльності, що розвивають лідерські навички, спонукають до саморозвитку і самосвідомості.

Ключові слова: молодіжні організації, система освіти, освіта молоді, національне виховання.

О. Гук

**HISTORICAL AND PEDAGOGICAL PHENOMENON
OF YOUTH ORGANIZATIONS: SICH, PLAST AND SOKIL
IN EDUCATING AND SOCIAL UPBRINGING
OF UKRAINIAN YOUTH**

Article summarizes the history and development of three Ukrainian youth organizations (Sich, Plast, Sokil), reveals their contribution to education and social upbringing of Ukrainian youth. Attention is accorded to the goals and type of activities carried out which generate leadership skills, self-development and self-consciousness.

Keywords: youth organizations, system of education, youth education, national awareness.

Постановка проблеми. Однією з найважливіших і необхідних передумов підготовки молодих людей до життя є успішне соціальне виховання, невід'ємною складовою якого має стати їхня суспільна активність. Об'єднання підлітків і молоді в молодіжні організації – одна з форм вияву такої активності. У сучасному українському суспільстві продовжується процес становлення та утвердження молодіжних організацій як інституту соціального виховання нової генерації. Процес цей суперечливий, непослідовний, що відображається на діяльності молодіжних організацій, здатності до ефективної соціалізації своїх членів, а тому потребує поглибленого вивчення. Проте сучасні вчені звертаються до проблеми діяльності молодіжних організацій та педагогічної взаємодії з ними епізодично, висвітлюючи лише окремі аспекти. Водночас гострота проблеми взаємодії школи з такими організаціями диктує необхідність налагоджувати співробітництво й партнерство з ними та посилювати педагогічний аспект у виховному і соціалізуючому процесі.

Аналіз досліджень і публікацій. Наукові праці Г. Андреевої, Н. Андреевської, І. Кона, М. Лукашевича, А. Мудрика, Б. Паригіна та ін. присвячені структурі, факторам, механізмам, стадійності соціального виховання особистості. Проблема взаємодії школи з різними суспільними інститутами і громадськістю розробляли С. Шацький, А. Макаренко, В. Семенов та ін. Методологічні підходи до процесу соціального виховання підростаючого покоління висвітлено в працях О. Балакіревої, О. Яременка та ін., теоретичні й практичні засади та основи розвитку соціальної педагогіки – у дослідженнях Р. Вайноли, Н. Заверико, А. Капської, Г. Лактіонової, Л. Міщик, В. Оржеховської, А. Рижанової, С. Савченка, Г. Троцько, С. Харченка та ін. У своїх роботах учені вказують на вплив різних факторів і агентів на соціальне виховання молоді, серед яких чільне місце відводиться молодіжним організаціям. Про це свідчать В. Барабаш, М. Головатий, В. Головенько, С. Діба, О. Корнієвський, В. Луков, М. Піддубна, І. Трубавіна, Т. Хлебнікова, В. Якушик, Л. Ярова та ін. у наукових працях, предметом дослідження котрих є дитячий і молодіжний рух та його складові.

Мета статті полягає у висвітленні історичних аспектів, змісту, форм та методів діяльності молодіжних організацій «Січ», «Пласт», «Сокіл» в контексті соціального виховання української молоді та теоретичному обґрунтуванні і змістовному проектуванні соціально-педагогічних та історико-педагогічних умов щодо підвищення ефективності процесу соціального виховання молодих людей у діяльності українських молодіжних товариств.

Виклад основного матеріалу. Молодіжні і дитячі громадські організації є особливим середовищем, де зростаюча особистість набуває досвіду спілкування, засвоює певні соціальні ролі, які не завжди співпадають з тими, до яких вони звикли у сім'ї чи школі. Таким чином дитячі та

молодіжні об'єднання ми розглядаємо як одну із базових основ у соціальному вихованні підростаючого покоління.

Особливості цього складного і багатогранного процесу були предметом дослідження Ю. Поліщука, О. Карпенко, С. Харченко, В. Москаленко та інших авторів, які аналізують різні аспекти соціалізації особистості в системі громадського об'єднання.

На основі виведених ними наукових положень соціальне виховання особистості в системі громадської організації сприймаємо як складний процес у *спільній діяльності, спілкуванні і саморозвитку*. У цьому контексті особистість «порівнює» певну соціальну позицію та роль із власним статусом і можливостями, навчається робити вибір, приймає його або відхиляє.

Будь-яка спільна діяльність у групі передбачає набір обов'язкових ситуацій спілкування, коли особистість проявляє себе через порівняння з іншими або ствердженням серед інших. Разом з тим, інші члени однієї групи (команди) сукупно є носіями певних інтегрованих якостей, сформованих на основі ідеалу та цілей, які сповідує організація, що й сприяє формуванню в особистості рис, властивих для групи.

Виходячи з позицій, обґрунтованих М. Савчиним¹, вважаємо, що у спільній діяльності дитячої чи молодіжної групи формуються *загальні властивості особистості, пов'язані із соціальною поведінкою (соціальна активність, соціальна відповідальність, схильність надавати допомогу, схильність до співпраці, до соціального партнерства); соціально-психологічні властивості, пов'язані із загальнопсихологічними властивостями (схильність до авторитарного чи демократичного способу дій, догматичного чи відкритого ставлення до проблеми); духовні якості (сумління, віра, сенси, існування, ідеали); соціальні здібності (соціальний інтелект, соціально-перцептивні, міжособистісні оцінки); якості, які зумовлені впливом групи і взаємодією членів групи*.

Важливий результат соціалізації особистості, що відбувається у молодіжному середовищі, – це саморозвиток і розвиток *самосвідомості*, власне її «Я-концепції». Соціально-психологічним механізмом формування самосвідомості є *інтеріоризація та екстеріоризація*. Внаслідок дії цих механізмів відбувається формування системи внутрішніх образів, уявлень, суджень як основи світогляду, як відображення навколишньої дійсності.

Діяльність в межах соціокультурного поля спілки забезпечує умови для опанування ідеями, цілями і цінностями в молодіжному формуванні. Цілі і зміст *діяльності* створюють умови для виходу члена спілки молоді на рівень усвідомлення суті перебування його у спілці, відкривають шанс

¹ Савчин М. Соціальна психологія / М. Савчин. – Дрогобич : Відродження, 2000. – 274 с.

дати власну оцінку ситуації з позиції прийняття чи не прийняття цінностей організації. У такому контексті з'являється *можливість народження в собі* – того, що не може народитися із власного життєвого досвіду.

Отже, діяльність громадської організації ми розглядаємо як рушійну силу соціального виховання, як феномен, що приводить до виникнення нових ціннісних утворень, рис характеру, особистісних властивостей, що в ході певної діяльності починають бути голосом *внутрішньої необхідності* для молодої людини.

Вплив спілки молоді на соціалізацію своїх членів залишиться суто абстрактним, якщо ми не конкретизуємо низки важливих обставин. Насамперед, це внутрішня структура спілки та її специфічні особливості, залежні від загальних умов, мети та способу існування і діяльності. Мають значення і гендерні аспекти (співвідношення жіночої і чоловічої молоді), світоглядна та дієва спрямованість, загальноприйняті моральні норми і духовні цінності, психологічні особливості характерів її членів, загальна морально-психологічна атмосфера і духовний клімат.

Розглядаючи молодіжні об'єднання як важливий засіб соціалізації і соціального виховання, відзначимо, що вирішальним чинником у цьому процесі є перетворення молодіжного об'єднання у соціально-педагогічну систему, яка є сукупністю взаємозв'язаних засобів, методів і процесів, необхідних для створення організованого і цілеспрямованого педагогічного впливу на формування особистості із заданими якостями і властивостями.

Доведено, що головною складовою цієї системи є колектив організації як суб'єкт соціалізації. Саме колектив є носієм ідейності, моральності, традицій і цінностей, які в процесі спільної діяльності, організованої відповідно до мети, стають частиною свідомості окремих осіб.

Отже, стартовим моментом соціалізації та виховання у функціональному полі молодіжної організації є його включеність (інкорпорація) до складу спілки. Прийняття до складу молодіжного об'єднання означає допуск у його функціонально-статусний простір і зайняття в ньому певного місця, прийняття певної відповідної ролі у складі молодіжної організації з отриманням конкретного статусу.

На думку Ю. Поліщука², виховання у молодіжній громадській організації відбувається хаотично і непослідовно. Отже мова може йти про систему виховних впливів як результат певної діяльності на основі міжособистих стосунків, спілкування і взаємодії. Сутність виховного впливу молодіжної чи дитячої громадської організації визначається насамперед її призначенням, змістом та основними напрямками діяльності. Дитячі та

² Поліщук Ю. Соціально-педагогічна діяльність сучасних громадських молодіжних об'єднань в Україні : монографія / Ю. Поліщук. – Тернопіль : ТИПУ, 2005. – 432 с.

молодіжні організації створюються з метою задоволення потреб та інтересів, реалізації прав та свобод особистості, передачі досвіду старших поколінь, підготовки дітей і молоді до активної життєдіяльності та праці.

Специфічність виховного процесу у громадській спільці полягає в тому, що на відміну від класичних педагогічних систем тут немає вихователя і вихованців. Зміст, мета, шляхи, засоби та методи виховання випливають із спрямованості діяльності самої організації. У різновікових молодіжних організаціях вихователем є колектив, змістовне і функціональне поле творчої, інтелектуальної та духовної діяльності його членів. Традиційно роль вихователя виконує не професіонал-педагог, а товариш, однодумець, чий погляд, стиль життя, ідейні переконання є схожими.

За таких умов виховний вплив ґрунтується на ідеї особистісної активності членів організації, участі в колективній діяльності; ідеї значущої спільної корисної справи; оптимального поєднання особистісного і внутрішпількового стилю діяльності; ідеї культурологічної спрямованості та ідеї тісного зв'язку з життям і соціальним оточенням. При цьому особливе місце посідають система ідей, ідеалів, цілі, зміст, форми і методи діяльності організації.

Зазначені компоненти повинні бути присутні у концептуальних засадах громадської організації і її культурній спрямованості, ідейній і моральній основі, традиціях і таке ін.

Аналіз програм діяльності сучасних організацій вказує на те, що у молодіжній громадській організації не завжди звучить спеціально визначена виховна мета. Проте виховання здійснюється в процесі спільної діяльності через: 1) *проектування (планування) процесу, що включає визначення мети і конкретних завдань організації*; 2) *визначення змісту і програм діяльності (організація соціальних проєктів, природоохоронної, спортивної, художньої діяльності, трудових справ)*; 3) *виокремлення форм і методів міжособистісного спілкування*; 4) *контроль і підведення підсумків за результатами діяльності*.

З точки зору педагогічної дії виховання як цілеспрямований процес соціалізації здійснюється через ознайомлення і опанування моральними нормами організації, на основі певних стосунків, поглядів і переконань та формування загальної спрямованості особистості. Це етапний процес.

На першому етапі член спілки усвідомлює норми і правила поведінки, які пропонує організація. Джерелом отримання такої інформації є слово лідера організації, його особистий приклад і приклад членів організації, друквані матеріали про життя і діяльність організації.

Другим етапом є вироблення ставлення до норм і правил організації переважно на основі самоаналізу і самооцінки. В умовах громадської організації особистість приймає відповідні норми і правила виключно на основі визнання за принципом «свій-чужий», «добро-зло», «справедливо-

несправедливо» за власним досвідом, з позиції імпонування чи відкидання на умовах корпоративного права організації.

На третьому етапі формуються відповідні погляди і переконання, засвоєння і перетворення норм групи в особисте надбання у ставленні до людей, до праці, до громадських обов'язків.

Четвертим етапом є виховання формування загальної спрямованості особистості в процесі різноманітних видів діяльності, що забезпечує формування навичок поведінки відповідно до сформованих переконань.

Отже, соціалізація та соціальне виховання особистості в молодіжній організації визначається скерованістю і спільними справами в процесі діяльності, а також ставленням самої особистості до організації та її членів, прийняттям (чи не прийняттям) нею норм і правил самої молодіжної організації, її корпоративного права. Виховання проявляється у передачі певного досвіду спілкування, властивого для відповідного формального (чи неформального) молодіжного середовища і поетапним прийняттям цього досвіду особистістю.

Зробимо історико-педагогічний огляд формування та діяльності українських організацій національно-патріотичного напрямку, а, отже, і соціального виховання нашої молоді.

В галицькому с. Завалля коло містечка Снятина (тепер Івано-Франківська область) 5 травня 1900 р. сталася подія, яка навечно вписана на сторінках новітньої історії України. З ініціативи відомого діяча Русько-української радикальної партії адвоката з Коломиї Кирила Трильовського засновано пожежно-руханкове товариство «Січ» – організацію, роль якої буде істотною в розгортанні національного руху українців початку ХХ ст.

Офіційно новостворена організація мала назву Пожарничо-гімнастичне товариство «Січ». Ініціатор і духовний натхненник січовиків К. Трильовський, обмірковуючи цілі «Січі», дійшов висновку, що практична робота – пожежництво – дуже корисна для селянства, бо до тих, хто рятує селянське господарство у разі пожежі, ставляться завжди з повагою і симпатією, а масові руханкові вправи з використанням топірців і списів, велелюдні походи зацікавлять селянську молодь, молодих господарів.

Хоч і опосередковано, до поширення «Січей» спричинилася й «Просвіта» – саме ідея січового товариства ґрунтувалася на відновленні традицій українського козацтва. Публікуючи твори українських письменників про наше героїчне минуле, «Просвіта» сприяла відродженню козацького духу серед населення краю, а з особи Тараса Шевченка, його творчості, західноукраїнські просвітяни витворили справжній культ³.

³ Про співпрацю «Просвіти» з галицькими парамілітарними організаціями // Марра mundi : збірник наукових праць на пошану Ярослава Дашкевича з нагоди його 70-річчя. – Львів ; Київ ; Нью-Йорк : [б. в.], 1996. – С. 710-721.

Активними організаторами «Січей» стали відомі громадські діячі, публіцисти, письменники, майбутні військовики Західноукраїнської Народної Республіки А. Чайковський, С. Ставничий, Л. Лепкий, Р. Дашкевич, Д. Вітовський, С. Ріпецький, М. Угрин-Безгрішний, А. Лотоцький та багато інших. Жвава діяльність організаторів, популярні серед сільського населення краю ідеї Радикальної партії дали добрі результати – напередодні Першої світової війни до «Січей» було залучено понад 80 тисяч осіб.

Як зазначає В. Леник, виховний ідеал К. Трильовського можна було сформулювати так:

- товариський дух історичної «Січі»,
- січові звичаї, військовий дух,
- демократичні принципи співжиття,
- товариська солідарність і висока громадянська мораль,
- боротьба проти пияцтва,
- праця над власною освітою, поборювання «хрунівства» і москвофільства, а понад усе – патріотичний дух любові до Батьківщини, почуття належності до великої культурної нації та віра у власні сили⁴.

Доходами «Січей» були членські внески, частину яких передавали до центру. Деякий дохід отримували січовики від створених кооперативів. Однією з форм збору коштів була коляда на «Січ» під час Різдвяних свят.

Роботі «Січей» сприяла велика кількість січових пісень. Мав рацію К. Трильовський, коли назвав це однією з головних причин успіху січового руху, бо «ніяка українська організація не може похвалитися так великим числом і так гарно зложених пісень»⁵.

Велике значення для популяризації січової ідеї мали також періодичні видання й альманахи – газети «Громадський голос», «Січові вісті», календарі «Запорожець» і «Отаман», видавцем, упорядником і душею яких був Кирило Трильовський.

Годі переоцінити значення «Січей» у розвитку соціально-виховного руху української молоді. Січовий рух став справді унікальним явищем. На думку Юрія Липи, на початку ХХ ст. «збірна культура тіла виявилась в кількох формах організації: зближеної до загальноєвропейської – «Пласт», до загальнослов'янської – «Сокіл» і своєрідної української – «Січ»⁶. Оче-

⁴ Леник В. Українська організована молодь: молодечі організації від початків до 1914 р. / В. Леник. – Мюнхен ; Львів : [б.в.], 1994. – С. 112.

⁵ Трильовський К. З мого життя... // Гей, там на горі «Січ» іде!.. : Пропам'ятна книга «Січей» / [зібрав й упоряд. К. Трильовський]. – Едмонтон : [б.в.], 1965. – С. 16.

⁶ Андрусів І. Західноукраїнські молодіжні товариства «Сокіл», «Січ», «Пласт», «Луг» / І. Андрусів. – Львів : [б.в.], 2003.

Вацеба О. Нариси з історії західноукраїнського спортивного руху / О. Вацеба. – Івано-Франківськ : [б.в.], 1997. – С. 130.

видно, не відкидаючи значення перших двох форм – «Пласт» і «Сокол», слід констатувати, що січовий рух був найорганічніший для українського населення Західної України, спирався на глибинні народні традиції, пронизані в новітній час творчістю й культом Тараса Шевченка з його безмежною любов'ю до України, до історії козаччини. Діяльність «Січей» мала винятковий вплив на процес національного відродження українського села Галичини, Буковини та Закарпаття, згуртування народних сил. Використовуючи національні традиції, вдалося значно підвищити рівень фізичної культури та усвідомити значення фізичного виховання в житті кожної людини і в житті цілої нації. Водночас «Січ» була сприятливою формою для національно-патріотичного виховання. З середовища «Соколів», «Січей» і «Пласту» вийшли Українські січові стрільці – основа Української Галицької армії⁷.

Українське дитячо-юнацьке товариство «Січ» відродилося в лютому 1993 р. Гасло: «Сила, істина, честь!». Мета його полягає у відродженні національної свідомості, утвердженні «державницької ідеї», формуванні нового типу українського характеру, основними рисами якого були б фізична досконалість, витривалість, свідомий патріотизм, вихованість, культурність, освіченість, висока моральність. Члени товариства складають присягу: «Присягаю своєю честю бути вірним товаришем, служити товариству життям своїм, слухатись січової старшини». Має осередки в багатьох областях України. Головні напрями роботи – вивчення історії козацтва, військово-патріотичне виховання на засадах козацької педагогіки, фізичне загартування, створення недільних козацьких шкіл, спортивних та інших гуртків, організація оздоровчих таборів.

«Пласт» – складова світового скаутського руху, ідейним засадам і організаційним принципам якого надано національного змісту. Українська скаутська організація «Пласт» заснована 1911 р. Петром Франком, Іваном Чмолюю та Олександром Тисовським, має своїм завданням всебічне патріотичне і національне виховання, розвиток моральних, духовних і фізичних рис юнаків та дівчат. У 1924 р. організація «Пласт» в колишній УРСР була заборонена як «дрібнобуржуазна виховна система, не сумісна з побудовою соціалізму». Після розгрому «Пласту» урядом Польщі в Західній Україні організація продовжувала діяльність серед української діаспори – у Канаді, США, Австралії. Лише в 1989-1990 рр. «Пласт» відновив роботу у Львівській, Тернопільській та Івано-Франківській областях, де поступово посів провідні позиції серед дитячих організацій. Офіційне відродження «Пласту» в Україні відбулося 13 квітня 1991 р. на установчому з'їзді.

⁷ Якимович Б. Драма Карпатської України : події 1938-1939 рр. на Закарпатті і спроба їх сучасної оцінки / Б. Якимович // Дзвін. – 1990. – № 11. – С. 84-87.

За своєю структурою «Пласт» охоплює такі вікові категорії: новаци і новачки (7-11 років), юнаки і юначки (11-17 років), старші пластуни і пластунки (17-30 років), приятелі «Пласту» (батьки і друзі). Кличем пластової організації є «СКОБ» (Сильно! Красно! Обережно! Бистро!). Він виявляється в усіх напрямках пластової організації і стає важливою настановою на все життя.

Головними моральними та ідейними засадами «Пласту» є вічні загальнолюдські цінності, які виражають ставлення особи до природи, суспільства і себе. В основі пластового виховання – заборона політизації дитини. Його метою є сприяння розвитку молодих людей для реалізації інтелектуального, громадського та духовного потенціалу, виховання відповідальних громадян, учасників місцевих, національних та міжнародних співтовариств. Скаутський рух заснований на таких принципах:

- обов'язок перед Богом;
- обов'язок перед іншими;
- обов'язок щодо себе.

Усе це сконцентровано у пластовій присязі:

«Присягаюся своєю честю, що робитиму все, що в моїй силі, щоб:

Бути вірним Богові й Україні,

Помагати іншим,

Жити за пластовим законом,

Слухатись пластового проводу».

Виконання присяги «Пласту» вимагає від пластуна дотримання таких правил пластового закону: 1. Пластун славний. 2. Пластун сумлінний. 3. Пластун точний. 4. Пластун оцадний. 5. Пластун справедливий. 6. Пластун ввічливий. 7. Пластун братерський і доброзичливий. 8. Пластун врівноважений. 9. Пластун корисний. 10. Пластун слухняний. 11. Пластун пильний. 12. Пластун дбає про своє здоров'я. 13. Пластун любить красу і дбає про неї. 14. Пластун завжди доброї гадки.

Члени «Пласту» проходять чотири послідовних етапи: 1) підготовчий – отримання відзнаки пластуна-прихильника; 2) складання першої проби пластуна-учасника; 3) складання другої проби пластуна-розвідувача; 4) складання третьої проби пластуна-скоба.

Пластова виховна система складається з трьох елементів:

1. **Ідейні основи «Пласту».** Це – високогуманна ідея, закріплена в *пластовій присязі*, та виховний ідеал, який окреслений *пластовим законом*.
2. **Пластова метода.** Надзвичайно доцільна і всестороння, випробувана довгими роками пластова метода самовиховання.
3. **Виховні засоби.** Засоби – це зміст пластової діяльності.

У реалізації пластової виховної системи є одна основна вимога: всі елементи цієї системи повинні бути одночасно застосовувані. Два перші елементи є незмінними, бо їх неможливо модифікувати відповідно до бажань чи поглядів виховника. Третій елемент – засоби, може змінюватись відповідно до потреб. Можна застосовувати ті чи інші типи занять відповідно до зацікавлень молоді, при умові, що все повинно бути збалансовано згідно із загальними напрямними діяльності в «Пласті»⁸.

Українське дитячо-юнацьке товариство «Сокіл» виникло 1894 р. у Львові. Основна мета – виховання в походах по рідному краю та в табірних умовах духовно і фізично розвиненої особистості з високою національною свідомістю і гідністю. Статут «Сокола» був створений за прикладом чеського статуту, територією діяльності були Галичина й Буковина. Статут «Сокола» визначав відзнаки організації. «Соколи» мали власний прапор (лев на синьому полі), гімн («Соколи, соколи, ставайте в ряди»), гасла-кличі («Всі вперед – всі враз», «В здоровому тілі – здорова душа», «Де сила – там воля»), сокольське вітання – «Гаразд».

Членами «Сокола» у різні часи були видатні особистості, такі як Богдан Лепкий, Іван Крип'якевич, Сень Горук, Денис Січинський, Олександр Колесса, Антін Горбачовський, Євген Труш.

Розвиток цього руху в своїй історії налічує майже піввіковий відрізок часу: від офіційного створення першого товариства «Сокіл» у Львові 1894 року до цілковитого припинення діяльності сокільських товариств у 1939 році.

Історію львівського сокільництва можна умовно поділити на два періоди: 1894-1914 рр., тобто до початку Першої світової війни, і відповідно – 1920-1939 рр., тобто до входження Львова до складу Радянського Союзу⁹.

Загалом можна сказати, що «Сокіл» розвивався доволі органічно протягом усього часу існування. Українське сокільство до Першої світової війни проходило процес становлення і розвитку в контексті всеслов'янського руху з чітко окресленими зовнішніми і внутрішніми чинниками. Національно-визвольні, культурно-просвітницькі та соціальні ідеї сокільства благодатно сприймалися на західноукраїнських землях польською і українською спільнотами, які напередодні Першої світової війни виконували різні політичні завдання.

Товариство «Сокіл» відіграло певну роль в українському державотворенні як організація, що одна з перших звернула увагу на виховання здорової

⁸ Короткий Нарис з історії Пласту. – Нью-Йорк : [б.в.], 1990. – С. 9-15.

⁹ Петрова В. Організація і діяльність українського товариства «Сокіл-Батько» (1894-1914 рр.) / В. Петрова // Наукові записки Львівського історичного музею. – Вип. VI. – Ч. 2. – Львів : [б.в.], 1997. – С. 22.

фізично та духовно молоді, об'єднала в собі людей, які в майбутньому стали підготованими борцями за Українську державу.

Висновки. Підсумовуючи, можна стверджувати, що в нашому суспільстві назріла потреба в молодіжних організаціях, оскільки вони є невід'ємною складовою будь-якої демократичної суспільної системи. Через це пройшли багато розвинутих країн, де саме завдяки активності молоді відбулися позитивні зрушення в напрямку демократизації суспільства. Для цього в сучасній Україні є всі умови і є конкретні приклади таких організацій.

Проаналізувавши товариства, які діяли в бездержавних колоніальних умовах, можна стверджувати, що саме вони стали чинниками формування політичної нації, рушійною силою визвольних змагань українського народу першої половини ХХ століття. Пасіонарна епоха творила людей з потужним інтелектом, організаційним та вольовим потенціалом. Також можна стверджувати, що суспільно-громадські та соціальні університети сформували вольову та діяльну українську молодь.

Якщо простежити період становлення молодіжного руху України, що складався тоді з десятків різноманітних за політичними та іншими уподобаннями молодіжних об'єднань – з кінця ХІХ до середини 20-х років минулого століття – то можна сказати, що саме тепер потрібно нашому суспільству: національна ідея, яка б згуртувала всіх (особливо актуальним є об'єднання Сходу і Заходу України навколо чогось спільного), інтерес до вітчизняної літератури, мистецтва та історії, заохочення молоді до активної громадської діяльності. З'явився ще один аспект діяльності молодіжних організацій – міжнародне співробітництво. Цей напрямок став актуальним коли про Україну у світі дізнались як про країну з активною позицією молоді і прагненням до демократії.

Література

1. Андрусів І. Західноукраїнські молодіжні товариства «Сокіл», «Січ», «Пласт», «Лут» / І. Андрусів. – Львів : [б.в.], 2003.
2. Вацеба О. Нариси з історії західноукраїнського спортивного руху / О. Вацеба. – Івано-Франківськ : [б.в.], 1997. – 230 с.
3. Короткий Нарис з історії Пласту. – Нью-Йорк: [б.в.], 1990.
4. Леник В. Українська організована молодь: молодечі організації від початків до 1914 р. / В. Леник. – Мюнхен ; Львів : [б.в.], 1994. – 181 с.
5. Петрова В. Організація і діяльність українського товариства «Сокіл-Батько» (1894-1914 рр.) / В. Петрова // Наукові записки Львівського історичного музею. – Вип. VI. – Ч. 2. – Львів : [б.в.], 1997. – С. 22.
6. Поліщук Ю. Соціально-педагогічна діяльність сучасних громадських молодіжних об'єднань в Україні : монографія / Ю. Поліщук. – Тернопіль : ТИПУ, 2005. – 432 с.

7. Про співпрацю «Просвіти» з галицькими парамілітарними організаціями // *Marra mundi* : збірник наукових праць на пошану Ярослава Дашкевича з нагоди його 70-річчя. – Львів ; Київ ; Нью-Йорк : [б. в.], 1996. – С. 710-721.
8. Савчин М. Соціальна психологія / М. Савчин. – Дрогобич : Відродження, 2000. – 274 с.
9. Трильовський К. З мого життя... // Гей, там на горі «Січ» іде!.. : Пропа-м'ятна книга «Січей» / [зібрав й упоряд. П. Трильовський]. – Едмонтон : [б. в.], 1965. – 432 с.
10. Якимович Б. Драма Карпатської України : події 1938-1939 рр. на Закарпатті і спроба їх сучасної оцінки / Б. Якимович // *Дзвін*. – 1990. – № 11. – С. 84-87.